

Szántó Lőrinc: A nevelő fogalmazástanítás alapvonalai. (A Gyakorló Polgári Iskola könyvtára. Szeged, 1938.)

Szántó Lőrinc: „A magyar nyelv és irodalom tanítása” c. nagyszerű könyve után méltán vártuk feszült érdeklődéssel a nevelő fogalmazástanítás alapvonalait tárgyaló művét. A szakirodalom egyik legalaposabb, legrendszeresebb könyvét adja kezünkbe a szerző. Az elméleti igazságok, tények, megállapítások igazolását bőséges dolgozat-anyaggal világítja meg.

A korszerű tanítás egyik legfontosabb célját, a *nevelő fogalmazástanításban* jelöli meg. Szántó Lőrinc könyve igazolja, hogy bár a kitűzött cél magas, módszeres munkával elérhető. — Mindenek előtt felsorolja a kötött fogalmazástanítás fonákságait, majd rámutat a szabad fogalmazás előnyeire. Az egyéni megnyilatkozás s az önálló alkotás lehetősége mellett azonban megemlíti a — teljes tervszerűtlenséggel járó — hátrányokat is. Rámutat arra, hogy a nevelő feladatok megvalósításához csak a rendszeres, nevelő fogalmazástanítás vezethet el. A régi rendszer sokszor gépies munkájától eltérően, a fogalmazástanítást a jellemnevelés kérdéseivel forrasztja össze. A tanárnak tehát mindenek előtt megfelelő lélektani ismeretekre van szüksége, mert hiszen „a fogalmazástanítással az önnevelés erőt mozgatjuk meg és hozzuk működésbe”. Sohasem szabad felednie, hogy itt az igazi szerep a tanulóé, nem pedig a tanaré. A nevelő fogalmazástanítás egyik fő kérdése, hogyan lehet megindítani a gyermek alkotó tevékenységét? Első feltétele a helyes tárgyválasztás. A tárgykörök megnevezésével hasznos tájékoztatót nyújt a szerző a gyakorlat számára. A megfelelő tétel mellett rendkívül fontos a lelki beállítottság megteremtése. — A továbbiakban módokat nevez meg, hogy segítségükkel a nyelvi és stilisztikai forma megfelelő megválasztására nevelhessük növendékeinket. A szókészlet tervszerű gyarapítása érdekében hangsúlyozza a szinonimák és rokonértelmű szavak gyűjtését és értelmezését. A leggyakrabban előforduló mondatszerkezeti és szórendi hibákat megfelelő dolgozatok világosan szemléltetik. — Alapos példatárát kapjuk a leggyakrabban előforduló idegenszerűségeknél. — A továbbiakban óva int attól, hogy a hármas szerkezeti tagoltságot mereven megkivánjuk minden dolgozatban, mert ez gépiességre, frázis halmozásra szoktat. — Következő igen fontos kérdés, hogyan tehetjük a fogalmazástanítást *nevelő hatásúvá*? Szoktassuk rá növendékeinket, hogy az igazságnak megfelelően írják le azt, ami a mondanivalóban lényeges. — A megfigyelőképesség fejlesztésével kapcsolatban megállapítása szerint a Binet-féle típusok kiegészítésre szorulnak. — Mindezek azonban még nem lennének elegendőek, ha a nevelő hatás alapját, a „belső” szemlélődést, az erkölcsi állásfoglalást figyelmen kívül hagynánk. — Szerencsés formában oldja meg a hazafias érzés fejlesztésének kérdését is, kizárva az üres frázishalmazás lehetőségét.

Hogy azonban az eddig felsorolt közvetett ráhatások sikeresen érvényesülhessenek, ennek feltételei is vannak. Legfontosabb, hogy a házi- és iskolai dolgozatokat tervszerűen állítsuk be a tanmenetbe, nem zárva ki természetesen az időszerű élményeket. Sürgeti a szerző a tanmenet nyomtatványok tárgyak szerinti módosítását. Elengedhetetlen továbbá az iskolai és a lehetőleg óránkénti házfogalmazványok megtárgyalásakor az osztály közös, irá-

nyitott szempontú bírálata. Nem kevésbé fontos a gyermek őszinte megnyilatkozása szempontjából a tanár „nevelő személyisége”.

A könyv második része a nevelő fogalmazástani műfajait ismerteti. Az élményekből fakadó elbeszéléseket szeretik növedékeink. A leírás műfajai is szerencsésen gyakorolhatók megfelelő tételek formájában mint pl. állatrajz: „A mi kutyánk”; tájrajz: „Tavaszi az újszegedi ligetben”; életképek stb. — Ha értekezést íratunk, fő feltétele, hogy megfeleljen a gyermek érzés- és gondolatvilágának. — Egyik legidősebb és egyben égetően fontos az irodalmi dolgozatok kérdése. Őva int a tartalmi kivonatok készítéséről. Erre vonatkozólag Sik Sándor találó megjegyzésére hivatkozik: „Ha valaki agyafurt gondolkodással próbálta volna kisütni, mivel lehetne legbiztosabban megghiúsítani az irodalomtanítás céljait, akkor se tudott volna ennél gyilkosabbat kitalálni.” Az adható feladat-csoportok a következők: 1. az olvasmány magvának kiemelése, 2. az olvasmány átalakítása (pl. Kozma: „Jézus a vendég” átformálása népmesévé stb.) 3. más elgondolással való befejezés, 4. meséjének folytatása. — Nem szegjük szárnyát a párbeszédes, illetve drámai próbálkozásoknak sem. („Piaci jelenet”; „Török Bálint veszedelme” stb.) — A képzelet fejlesztő tételekre is említ példákat pl. „Önéletrajzom. Elmeséli egy béka”. — Rendkívül fontos végül, hogy súlyt vessünk a levélíráásra. A tárgykör a lehető legváltozatosabb, fontos a friss élmény.

A könyv befejező, harmadik részében általános érvek ismertetése után tanításokat közöl mind a dolgozatírás, mind pedig a dolgozat javítás köréből.

A gazdag tartalmú kiváló könyvet a magyar és német szakirodalom jegyzéke egészíti ki.

Mivel Szántó Lőrinc könyve a legszerencsésebben egyesít elméleti elveket gyakorlati követelményekkel, mindazok számára nélkülözhetetlen, akik lelkiismeretesen és korszerűen akarnak fogalmaztatni.

Szerzőnk a lehetőség útján vezet a nevelő fogalmazástani eszménye: a jövő magyar gyermek-írásai felé, hogy azok őszinték, igazak, tisztán és mélyen magyarok legyenek.

Sáfrán Györgyi.

Simor Ferenc dr. Pécs. éghajlata. (Második kötet. Geographia Pannonica XXXI.) Pécs, 1938. 152. old.

Szerző tollából hasonló címen 1935-ben jelent meg a mű első kötete, mely a pécsi meteorológiai megfigyelések és az erre irányuló berendezések történetét, majd az éghajlat, időjárás tényezőinek tárgyalása után a *légnyomás* és *hőmérséklet* helyi értékeit veszi számba, hogy ezeken keresztül szerves képét tárja az olvasó elé Pécs város és közvetlen környéke éghajlatának.

A második kötet *hőzagtalan folytatása és szerves kiegészítése* az elsőnek. Főcímei: *a levegő nedvessége, a felhőzet, a napsütés tartama, a szél iránya és ereje, a csapadék, összefoglalás és függelék.*

A munka fáradhatatlan és szinte páratlan bűvárkodás eredménye. A szerző nemcsak a rendelkezésre álló adatok rendszerezését és közlését vállalta, hanem tárgyi készségén, szaktudásán átszűrve céljainak megfelelően kivá-